

1. BÖLÜM

BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİNİN TEMEL PRENSİPLERİ

Doç. Dr. Sait BARDAKÇI

GİRİŞ

Bilim, evrenin belli bir bölümünü konu olarak seçen, gerçekliğe dayanan deneysel yöntemlerle kanunlar çıkarmaya çalışan düzenli bilgi ve çeşitli duygusal yaşantıların mantıkça bir örnek düşünce dizgesine uydurulması için gösterilen gayret ve çabalara verilen ad (Oğuzkan, 1993:17) olarak tanımlanabilir. Diğer bir ifadeyle de bilim, geçerli ve güvenilir bilgi üretme süreci (Aydın, 2001:110) olarak ifade edilebilir.

Bilimsel bilgi, bilimsel araştırmalar yolu ile üretilir. Bilimsel araştırmanın amacı, bilgi üretmektir (Aydın, 2006:71). Bilimsel araştırmalar, bilimsel araştırma yapan kişilerin, insana ve doğaya yönelik gerçekliğe dayanan bilgileri ortaya çıkarma yönündeki çabalarını, etkinliklerini ve uygulamalarını içermektedir. Bilimsel araştırmaların sonuçlarını bilim insanı sadece kendisi için yorumlayıp kullanamaz. Bilim insanı ortaya çıkabilecek bilginin çevre ve topluma yansımalarını irdeleme ve sonuçları konusunda gerekli uyarıları yapma sorumluluğunu taşımaktadır. Bu sebeple, bilimsel ve teknolojik gelişmelerin toplum ve doğa üzerindeki etkilerinin günümüzde giderek artmasıyla birlikte bilim insanlarının toplumsal ve etik sorumlulukları da giderek artmaktadır. (TÜBA, 2002:11).

Aynı zamanda bilim insanı bir başka gezegende yaşamamakta, o da ait olduğu toplumun bir bireyidir. Ancak sıradan bir birey olmamakla birlikte çok önemli bir “rol model” görevi üstlenmiştir. Bu görev ona ciddi sorumluluklar yüklemektedir. Toplumsal etiği yönlendirme ve toplumsal yozlaşmayı önleme gibi ciddi bir işlevi

KAYNAKÇA

- Akbulut, Y., Şendağ, S., Birinci, G., Kılıçer, K., Şahin, M.C., ve Odabaşı, H.F. (2007). Exploring Te Types And Reasons Of İnternet-Trigged Academic Dihonesty Among Turkish Undergraduate Students: Development Of İnternet-Trigged Academic Dihonesty Scale (ITADS). *Computers and Education*, 51, 463-473.
- American Association of University Professors (AAUP), (2011). Statement on Professional Ethics. Retrieved September 28, 2018, from <https://www.aaup.org/report/statement-professional-ethics>.
- Arda, B. (2009). Bilim Üretiminde Dürüstlüğün Anlamı ve “İntihal” Üzerine. Editör: Orhan Yılmaz, *Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık-2009*, 15-19, Ankara: Tübitak-Ulakbim.
- Aşar, D. (2018). “Tüketicilerin Seyahat Acentaları Web Tabanlı Uygulamalarını Etik Yönden Değerlendirmeleri”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Atasoy, N., Boydak, M., Çırpan, H., Kendigelen, A., Meriç, İ. E., Topal, A. S., Ulubelen, A., Yıldırım, N. ve Yazıcı, H. (2011). *Bilim Etiği*. İstanbul Üniversitesi Yayınları No:5048, İstanbul.
- Aydın, İ. (2001). *Yönetmel, Mesleki ve Örgütsel Etik*. (2.Basım). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Aydın, İ. (2006). Sosyal Bilimlerde Araştırmadan Yayına Etik Değerler. *Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık*, 1. Ulusal Kurultay Bildirileri, Ankara.
- Balcı, A. (2007). *Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem Teknik ve İlkeler*, 6. Baskı, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Bulger, E. R. (2002). *Ethical Practices İn The Publication Of Research Results. The Ethical Dimensions Of Biological And Health Sciences*. (Ed: R.E. Bulger, E. Heitman, S.J. Reiser), USA: Cambridge University Press.
- Ecevit, M. C. (2006). Bilimsel Pratikte Etik Sorunların Toplumsal Birkaç Yönü. In K. Karakütük (Ed), *Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık*, 1. Ulusal Kurultay Bildirileri, Ankara.
- Erdem, A. (2007). Bilim, araştırma ve etik, *Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi*, 64 (2), 4753.
- Erdem, A. R. (2012). Bilim İnsanı Yetiştirmede Etik Eğitimi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(1), 25-32.
- Gerçek, H., Güven, M.H., Özdamar, Ş.O.,Yelken, T.Y. ve Korkmaz, T. (2011). Yükseköğretim Kurumlarında Etik İlkeler, Sorumluluklar ve Davranış Kuralları. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(2), 80-88.
- İnci, O. (2008). Bilimsel Yayında Yazarlık ve Yazarlıkta Etik Sorunlar, *Türk Üroloji Dergisi*, 34 (1), 108112.
- İnci, O. (2009). Bilimsel Yayın Etiği İlkeleri, Yanıltmalar Yanıltmaları Önlemeye Yönelik Öneriler. *Türk Tıp Dizini, Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık*, 69-89.
- Kaptan, S. (1995). *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*. Ankara: Tekişik Web Ofset Tesisleri.

- Karagöz, Y. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri ve Yayın Etiği*, 1. Basım, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kırcaali-İftar, G. (2002). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri Ders Notları*. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Küçük, M. (2003). Bilimsel Araştırma ve Etik. *Kurgu Dergisi*, 20, 255-266.
- Oğuzkan, F. (1993). Eğitim Terimleri Sözlüğü. 3.Basım. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayını.
- Ongun, M. T. (2006). Araştırma ve Yayın Etiği. *Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık*. 1. Ulusal Kurultay Bildirileri, Ankara.
- Örs, Y. (1994). “Bilim Etkinliğinde Değer Sorunları” Dünyada ve Türkiye’de Bilim, Etik ve Üniversite. Ankara: TÜBA. Bilimsel Toplantı Serileri: 1, 61-63.
- Resnik, D.B. (2004). *Bilim Etiği*. (Çev: Vicdan Mutlu). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Sayın, S. (2008). Bilimsel Araştırmalarda Yapılan Bazı İstatistiksel ve Yöntembilimsel Hatalar–III: Güvenirlik Kestirimlerine Yönelik Hatalar. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 5369.
- Sümer, C. (1998). Türkiye’de Psikoloji Uygulama, Araştırma ve Yayınlarında Etik İlkeler; Tartışma I. *Türk Psikoloji Dergisi*, 13(41), 77-79.
- Töreci, K. (2010). Tıpta Yayın Etiği. *ANKEM Dergisi*, 24 (Sayı 1’e özel ek), 1-41.
- TÜBA. (2002). *Bilimsel Araştırmada Etik ve Sorunları*, Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) Yayınları.
- TÜBİTAK (2006). Bilimsel Dergilere Gönderilen Makalelerde Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar. Erişim Tarihi: 02.10.2018. <http://journals.tubitak.gov.tr/genel/brosur.pdf> adresinden erişildi.
- Uçak, N. Ö. ve Birinci, H. G. (2008). Bilimsel Etik ve İntihal (Scientific Ethics and Plagiarism). *Türk Kütüphaneciliği*, 22(2), 187-204.
- Ulus, İ. H. (2011). TÜBA Davranış Kuralları. Erişim Tarihi: 02.10.2018. <http://www.tuba.gov.tr/tr/etik/887.html>.
- Uzbay, T. (2006). Bilimsel Araştırma Etiği, *Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık*.
- Weed, D.L. (2002). *Preventing Scientific Misconduct. The Ethical Dimensions Of Biological and Health Sciences*. (Ed: R.E. Bulger, E. Heitman, S.J. Reiser). USA: Cambridge University Press.
- Yazıcı, H. (1994). “Üniversitede Özgün Bilim Üretimi” Dünya’da ve Türkiye’de Bilim, Etik ve Üniversite. TÜBA Yayınları No.1, Ankara.